

**T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

**DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
WORKING PAPER SERIES**

Tartışma Metinleri

WPS NO/ 69/ 2017-01

TÜRK HUKUKUNDA DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Hasan MUSHTAHA¹

Muhittin ADIGÜZEL²

¹ hasan.mushtaha@gmail.com İstanbul Ticaret Üniversitesi Uluslararası Ticaret Hukuku ve Avrupa Birliği Tezli Yüksek Lisans öğrencisi

² madiguzel@ticaret.edu.tr -T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Öğretim Üyesi İşletme Fakültesi İktisat Bölümü Öğretim Üyesi

Özet

Türkiye’de 2003 yılından önce 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununda izin ve onay sistemi uygulanırken bu kanun 2003 yılında ilga edilerek yerine bilgilendirme sistemini esas alan 4875 sayılı yeni Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu (DYYK) getirilmiştir. 4875 sayılı kanun ile yabancı yatırımcının önünde bürokratik engeller azaltılmış ve yabancılar için şirket kurma işleminde kolaylık sağlanması, taşınmaz edinim hakkının tanınması ve benzeri çeşitli haklar tanınmıştır. Yabancı yatırımcılar yatırım konusunda devletin kendi vatandaşlarına uyguladığı teşviklerden, yerli yatırımcılardan bir farkı olmadan yararlanmaktadır. Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY)’in ekonomi açıdan önemli olması ve Türkiye’nin DYY çekmek için gösterdiği çabalar azımsanmayacak kadar çoktur. Bu çalışmada DYY çeşitli yönlerden irdelenmiş, DYYK’yi, Yabancı Yatırımcıları ilgilendiren hukuki mevzuatları ve Türkiye’deki DYY’nin durumu incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu, Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Abstract

In Turkey, prior to 2003 The permission and approval system applied for the Foreign Investment Incentive Law No. 6224. However, this old law was abolished and after 2003, the new Foreign Direct Investment Law (FDIL) No. 4875 was replaced with an informing system. In this respect, bureaucratic obstacles of foreign investors have been reduced. In addition, the new law provides for the easily establishment of a company for foreigners, the recognition of the right to acquire real estate, and various other rights. Moreover, they benefit from the incentives that the state imposes on its citizens on investment, without any difference from the domestic investor. The importance of Foreign Direct Investment (FDI) in terms of economy and Turkey's efforts to attract FDI are considerable. In this study, the definition of FDI, its types, the benefits it provides to the country, FDIL and some legal legislations FDI that are related to foreign investors and the situation of FDI in Turkey have been examined.

Key Words: Foreign Direct Investments, Turkish Foreign Direct Investment Law

Giriş

Günümüzde hemen tüm ülkeler yabancı yatırımları çekmek gayreti içerisinde. Türkiye’de de tasarruf yetersizliği, işsizlik, cari açık gibi kronik sorunlarına olumlu katkıda bulunması için Doğrudan Yabancı Yatırımlara önem verilmekte DYY teşvik edilmektedir. Bu çerçevede 2003 yılında 4875 sayılı yeni Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Türkiye’de Doğrudan Yabancı Yatırımları teşvik etmek amacı ile çıkarılmıştır. Bu Kanundan önce var olan 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu’nda Doğrudan Yabancı Yatırımların gerçekleştirilmesinde izin ve onay sistemi uygulandığından bürokratik işlemlerin uzamasına yol açmaktaydı. Ancak 4875 sayılı yeni DYY Kanunu ile beraber izin ve onay sistemi ortadan kaldırılarak yerine bilgilendirme sistemi getirilmiştir. Bu sayede yabancı yatırımcının önündeki bürokratik engeller azaltılmıştır.

Ön izin alma zorunluluğundan bilgi verme yükümlülüğüne geçilmesi ile birlikte yerli yatırımcı ile yabancı yatırımcı arasındaki farklar azaltılmış ve eşit muameleye tabi tutulması sağlanmıştır. Yine yabancı yatırımların desteklenmesi ve koordinasyonu amacıyla Yatırım Danışma Konseyi ve Koordinasyon komitesi kurulmuştur.

Yapılan bu değişiklikler ile Türkiye yatırım yapmak isteyen yatırımcılara daha da cazip hale gelmiştir. Zira Türkiye, başta gümrük birliği olmak üzere farklı ülkelerle yaptığı ikili anlaşmalar ihracat ve ithalat anlamında önemli bir noktaya gelmiştir.

Ayrıca Türkiye’nin bulunduğu jeopolitik konumu, hem köklü bir geçmişi olması, hem Orta Doğu’ya komşu olması, hem sınırlarının bir kısmının Avrupa’ya dayanması hem de gelişmekte olan Asya devletlerine yakınlığı da göz önünde bulundurulduğunda ticaretin tam da kalbinde ve aktarma merkezi olarak kullanılacak olması ve bir köprü vazifesi görmesi de kaçınılmazdır.

Yabancı yatırımcılar için önemli olan tahkim konusunda ise sözleşmenin iki tarafı arasında çıkan uyuşmazlıklarının çözümlenmesi için; görevli ve yetkili mahkemelerin yanı sıra, ilgili mevzuatta yer alan koşulların oluşması ve tarafların anlaşması kaydıyla, milli veya milletlerarası tahkim ya da diğer uyuşmazlık çözüm yollarına başvurma hakkı tanınmaktadır. Zira kanun, tahkim prosedürünün yanı sıra diğer uyuşmazlık çözüm yolları uzlaşma, hakem, bilirkişilik, arabuluculuk gibi yollara da başvurulacağını belirtmiştir. Yabancı yatırımcının Türkiye’de yapmış olduğu yatırımlardan kaynaklanan

gelirleri kendi ülkesine veya Türkiye dışına istediği ülkeye serbestçe transfer etme hakkı tanınmaktadır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde DYY Doğrudan Yabancı Yatırımlar Tanımı, Türleri ve Sağladığı faydalar, ikinci bölümde Türkiye'nin DYY konusunda Hukuki Mevzuatı irdelenmiş, üçüncü bölümde Türk hukukunda Yabancı Yatırımcıları İlgilendiren Bazı Hukuki Mevzuatlar incelenmiştir. Dördüncü bölümde Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımlar değerlendirilmiştir. Beşinci ve son bölümde Sonuç yer almaktadır.

1.Doğrudan Yabancı Yatırımlar Tanımı, Türleri ve Sağladığı faydalar

Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY) Çok Uluslu Şirketler (ÇUŞ) veya girişimciler tarafından üretimin başka ülkelere yayılmasını ifade etmektedir. Genel bir tanım vermek gerekirse, doğrudan yabancı yatırımlar, bir ülkede bir firmayı satın almak, yeni kurulan bir firma için kuruluş sermayesi sağlamak veya mevcut bir firmanın sermayesini artırmak yoluyla o ülkede bulunan firmalar tarafından diğer bir ülkede bulunan firmalara yapılan ve kendisiyle birlikte teknoloji, işletmecilik bilgisi ve yatırımcının kontrol yetkisini de beraberinde getiren yatırım olarak tanımlanabilir.³

IMF ise, istatistiksel amaçlı çalışmalarda kullanılmak üzere, doğrudan yabancı sermaye yatırımlara "uluslararası yatırımcının herhangi bir yerel şirketin sermayesinin %10'dan fazlasına sahip olması" olarak tanımlanmaktadır.⁴

DYY Türleri;

1.Greenfield Yatırımları (Yeni yatırım): Bir şirketin, kendi ülkesinin dışında kalan ülkelerden birinde, hisselerinin tamamı kendisine ait bir şirket kurarak, kuruluşundan üretim ve satışa kadar, komple bir yatırım yapma işlemidir.

2.Ortak Girişim (Joint Ventures): Ortak girişim genel bir ifade ile birbirinden ayrı iki veya daha fazla gerçek veya tüzel kişinin, ortak bir amaca ulaşmak için kaynaklarını bir araya getirmesi ile yeni bir oluşum yaratmasıdır. Bu tür projeler sadece belli bir proje

³ İzmir Ticaret Odası Yayın No:120, **Küreselleşme Sürecinde Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Analizi**, İzmir : 2002, s.3.

⁴ ISO, **Uluslararası Doğrudan Yatırımlar ve Türkiye Durum tespiti ve stratejik Plan**, İstanbul : 1.Baskı, ISO Yayınları, 2002, s.17.

veya amaca yönelik olarak kurulur veya genellikle kısa sürelidir. Ancak uzun süreli olanları da azımsanmayacak kadar mevcuttur.⁵

3. Şirket Birleşmeleri ve Satın Almaları: Birleşme ve satın almalar, yabancı yatırımlarda en çok kullanılan yatırım yapma metotlarından bir tanesidir. Birleşme ve satın almalar, yatay ve dikey olmak üzere iki türdür. Yatay birleşme ve satın alma işlemi aynı sektörde ve rakip olarak faaliyet gösteren firmalar tarafından gerçekleştirilirken, dikey birleşme ve satın alma işlemi üretim sürecinin farklı basamaklarında yer alan şirketler tarafından yapılır. Bir şirket kendi tedarikçisini veya kendi malının dağıtımını yapan pazarlama firmasıyla birleşmesi veya onu satın alması örnek olarak verilebilir.⁶

4.Stratejik Birleşmeler: Stratejik birleşmeler AR-GE (Research and Development) bölümlerini birleştirmek, birbirinin ürünlerini dağıtmak, birbirlerinin teknolojilerini de bazı durumlarda bilgi paylaşmak şeklinde olmaktadır. Bu tür birleşmeler özellikle hammaddeye ulaşmada, teknolojiye ulaşmada yaygın olarak görülmektedir.⁷

DYY'in ülkeye sağladığı faydalar;⁸

1. Yeni teknolojiler getirerek ve daha sonra yerel firmalarda çalışabilecek yerel çalışanları eğiterek ülkenin yeni teknik bilgiler edinmesine katkıda bulunurlar.
2. Arz darboğazını ortadan kaldırarak ülke ekonomisinde etkinliğin artırılmasına katkıda bulunurlar.
3. Stok ve kalite kontrolü ve yerel tedarikçilerin ve dağıtım kanallarının standardizasyonu için gerekli teknikleri ülkeye transfer ederler.
4. Tekellerin piyasa hakimiyetini kırarlar.

⁵ Mehmet Baykal, **Hukuksal ve Kurumsal Bağlamda Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'de. Doğrudan Yabancı Yatırımlar**, İstanbul : On İki Levha Yayıncılık, 2014, s.18

⁶ Ali Erdoğan, **Gelişmekte olan ülkelerde Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Türkiye Örneği**, Ankara: 2.Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, 2012, s.14.

⁷ Mehmet Baykal, **a.g.e.**

⁸Magnus Blomström, The Economics of International Investment Incentives, , Stockholm School of Economics, 2001, s.170-171. çevrimiçi (Erişim Tarih: 19.10.2016)

<https://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/2487874.pdf>

2. Türkiye'nin DYY konusunda Hukuki Mevzuatı

Doğrudan Yabancı Yatırımların Türkiye için önem taşıması bu konudaki hukuki mevzuatta çeşitli zamanlarda düzenlemelere gidilmesini gerektirmiş ve en son 2003 yılında DYY mevzuatında değişiklik yapılmıştır.

Yabancı yatırımcıların Türkiye'de yatırım yapmalarını teşvik etmek, yabancı yatırımcıları yerli yatırımcılarla eşit muameleye tabi kılmak ve yabancı yatırımcıların Türkiye'deki faaliyet ve işlemlerinden doğan net kâr, temettü, satış, tasfiye, tazminat ve lisans bedellerini yurt dışına serbestçe transfer edebilmelerini teminat altına almak amacıyla 17.06.2003 tarihli ve 4875 sayılı "Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu" çıkarılmıştır.⁹

4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımları Kanunu (DYYK)'un 3/a maddesine göre: Yatırım serbestisi ve milli muamele uluslararası anlaşmalar ve özel kanun hükümleri tarafından aksi öngörülmedikçe,

-Yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye'de doğrudan yatırım yapılması serbesttir.

-Yabancı yatırımcılar yerli yatırımcılarla eşit muameleye tabidirler. Dolayısıyla yerli yatırımcılara tanınan haklar özellikle teşvik ile ilgili haklardan yabancı yatırımcılar yararlanabilirler.

DYYK 3/d maddesinde, yabancı yatırımcıların Türkiye'de kurdukları veya iştirak ettikleri tüzel kişiliğe sahip şirketlerin, Türk vatandaşlarının edinimine açık olan bölgelerde, taşınmaz mülkiyeti veya sınırlı aynı hak edinmeleri serbest olduğu ifade edilmiştir.

2003 tarihli DYY kanunundan önce Yabancı yatırımcıların Türkiye'de taşınmaz edinimleri yasaktı ve Yabancı yatırımcıların taşınmaz edinebilmeleri için bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerde herhangi bir yabancı yatırımcının taşınmaz edinimleri belirli ve zor şartlara bağlı kılınmıştır (N. EKŞİ, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku, 2015).

⁹ Lerzan Yılmaz, '4875 SAYILI DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR KANUNU'NUN GETİRDİĞİ YENİLİKLER', **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi** Yıl:5 Sayı:10 Güz 2006/2 s.174.

4875 sayılı DYYK'nun amacı:¹⁰

- Ülkeye doğrudan yabancı yatırımların teşvik etmek
- Yatırımcıların haklarını korumak
- Yatırımcıları ve yatırımları uluslararası standartlar düzeyine getirmek
- Doğrudan yabancı yatırımlar için onaya dayalı bir sistem yerine tebligata dayalı bir sistem kurmak
- Tesis edilen politikalar ve prosedürler vasıtasıyla doğrudan yabancı yatırımların hacmini artırmak.

4875 sayılı DYY yasasının yanı sıra, yine Haziran 2003'te yürürlüğe giren 4884 sayılı Yasa ile Türk Ticaret Yasasında yapılan değişikliklerle anonim ve limited şirketlerin kuruluş ve ana sözleşme değişikliğine ilişkin usul ve esaslar yeniden belirlenmiştir. Bu yasayla, daha önce 19 zorunlu aşamadan oluşan şirket kurma işlemleri üç aşamaya indirilmiş ve şirket kurma süresi 2.5 aydan bir güne düşürülmüştür.¹¹ 2007 yılında doğrudan Başbakanlığa bağlı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı (TYDTA) kurulmuştur.¹² Bu ajans, özellikle şirket kuruluşu, teşvik başvuruları, lisans teminleri, çalışma ve oturma izinlerinin sağlanması, kısaca her türlü yasal konularda işlemlerin kolaylaştırılması için çalışmaktadır.

Kamu-özel sektör arasındaki ortak çalışma kültürünün başarılı bir örneği olan Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulunun (YOİKK) yapısı ve çalışma usul ve esasları, ekonominin artan performansı ve özel sektörün değişen önceliklerine paralel olarak yatırım ortamının iyileştirilmesi çalışmalarında bulunmaktadır. Kalkınma ajansları ile TYDTA arasındaki işbirliğinin daha etkin hale getirilmesi amacıyla TYDTA teşkilat kanununda değişiklik yapılmış ve Kalkınma Ajanslarıyla İşbirliği Daire Başkanlığı kurulmuştur. Türkiye'nin son 10 yıllık dönemde yatırım ortamının iyileştirilmesi alanında elde edilen kurumsal bilgi birikimini, talep eden ülkelerle

¹⁰ Muhittin Adıgüzel, İş Dünyasının Ekosistemi, Ankara: Orion Kitabevi, 2015, s.174.

¹¹ Kamil Yılmaz, Türkiye için Doğrudan Yabancı Yatırım Stratejisine Doğru, Koç Üniversitesi raporu, Ocak 2007, s.30.

¹² **5523 Sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun**, Resmi Gazete, 4.7.2006, Sayı: 26218

paylaşmak amacıyla 2008 yılında oluşturulan Türkiye Tecrübe Paylaşım Programı kapsamında gerçekleştirilen eğitim programlarına 2015 yılında da devam edilmektedir.¹³

3.Yabancı Yatırımcıları İlgilendiren Bazı Hukuki Mevzuatlar

4875 sayılı DYYK'nun 2.maddesine istinaden; yabancı yatırımcı, yabancı ülkelerin vatandaşlığına sahip olan gerçek kişiler ile yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşları ve yabancı ülkelerin kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişiler ve uluslararası kuruluşlar yabancı yatırımcı olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla Türk hukukuna göre yabancı yatırımcı sadece yabancı ülkelerin vatandaşları değil, Türk vatandaşı ancak yurtdışında bir ülkede ikamet edip o ülkenin oturma iznini taşıyan her kimsedir. Yabancı yatırımcı, kanunda belirtilen yatırım unsurları ile Türkiye'de yeni bir şirket kurabilir veya şube açabilir.¹⁴ Türkiye'de yabancı yatırımcının şirket kurmasında ortak şartı aranmamak ile beraber bürokratik işlemler ile uğraşmadan kısa bir süre içinde şirketi kurabilmektedir.

2003 yılında çıkarılan DYYK ile Türkiye'de yabancı yatırımların daha çok teşvik edilmesi amacıyla yapısal değişiklikler getirilmiş olup temel değişiklikler yapılmıştır. Böylece, eleme rejiminden izleme sistemine, ön izin alma zorunluluğundan bilgi verme yükümlülüğüne geçilmiştir. Türkiye'de şirket kuruluşlarında, sermayenin yerli veya yabancı olması konusunda herhangi bir ayırım gözetmeme ilkesi benimsendiğinden, yabancı yatırımcılar Türkiye'de şirket kurmada yerli şirketlerle eşit muameleye tabi tutulmaktadırlar.¹⁵ Dolayısıyla bir yabancı yatırımcının Türkiye'de bir şirket kurmak istediği zaman tek başına bir şirket açabilme hakkı var. Bir çok ülke yasasında kurulacak şirkette ülke vatandaşı bir ortağın olma şartı Türkiye'de aranmamaktadır.

Bunun gibi yatırım konusunda çok kolaylık sağlayan Türkiye'de Yeni yatırım teşvik sisteminin uygulanmasında yerli ve yabancı yatırımcının arasında fark olmaksızın aşağıdaki sistemin 4 ayrı rejiminden faydalanmaktadır;

1.Genel Yatırım Teşvik Uygulamaları

2.Bölgesel Yatırım Teşvik Uygulamaları

¹³ YOİKK,Türkiye Tecrübe Paylaşım Programı: Yatırım Ortamı Reformları (Erişim Tarihi:19.10.2016)
<http://www.yoikk.gov.tr/detay.cfm?MID=18>

¹⁴ DYYK. madde. 2/b/i

¹⁵ Mehmet Baykal, a.g.e., s.146.

3.Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları

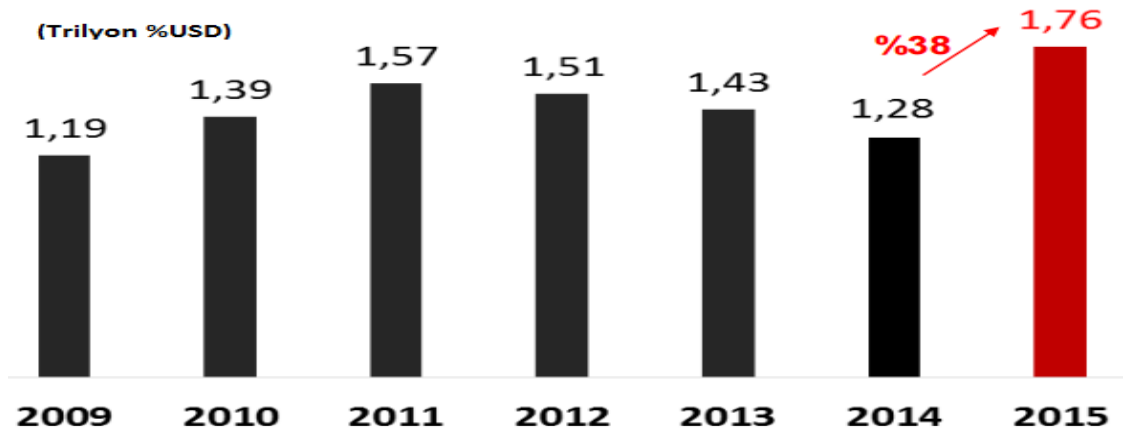
4.Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları

Türkiye’de Türk gerçek veya tüzel kişilere devletçe sağlanan teşviklerden yabancı gerçek veya tüzel kişilerde aynı şekilde faydalanmakta hiçbir ayırıma tabi tutulmaktadır. Ayrıca Dahilde İşleme Rejimi (DİR), ihracat sanayilerinin teşvik edilmesini ve verimliliğinin artırılmasını ve olağan gümrük tarifelerinin ihracat sanayileri açısından kolaylaştırmasını teminat altına almaktadır. İhracat sanayicileri, bazı malzemeleri yurt içinden temin ederken karşılaştıkları güçlükler nedeniyle yurt dışından temin etmek zorunda kalabilirler. DİR, ihracatçıların mallarını dünya pazarlarına satarken, ithal etmek zorunda kaldıkları hammaddeleri vergi ödmeden ithal etmek suretiyle bir avantaj sağlarlar.¹⁶

4.Türkiye’de Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Şekil 1’de görüldüğü gibi dünya’da DYY 2015 yılında % 38 gibi ciddi bir artışla 1,76 trilyon dolar olarak gerçekleşmiş ve küresel krizin etkilerinin hissedildiği 2008 yılından bu yana en yüksek seviyeye eriştiği aşağıdaki şekil örneğinde gösterilmiştir. Söz konusu artışta, birleşme ve satın alma işlemlerinin yanı sıra şirket içi mülkiyet düzenlemelerinin etkili olduğu değerlendirilmektedir.¹⁷

Şekil 1.Dünya’da Doğrudan Yabancı Yatırımları

Kaynak: YASED, Dünya yatırım raporu

¹⁶ Güven SAYILGAN ve Coşkun ŞENOL, "DAHİLDE İŞLEME REJİMİ VE TÜRK İŞLETMELERİNİN İHRACATI ÜZERİNE ETKİLERİ", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 35, Ocak-Temmuz 2010, s.39.

¹⁷ T.C.Ekonomi Bakanlığı, **Uluslararası Doğrudan Yatırımlar 2015 Yılı Raporu**, İstanbul, 2015, s.1.

Tablo 1.'de görüldüğü gibi 2015 yılında dünya üzerinde DYY çeken ülkelerin arasında Türkiye 20.sırada yer almakta olup önceki yılda 22.sırada olduğundan dolayı daha ileriye yöneldiği denilmektedir.¹⁸

Tablo 1. Dünya üzerinde 2015 yılında DYY'yi çeken ülkelerin sıralanması

Ülke	2014Tutarı (Milyar \$)	2015Tutarı (Milyar \$)	2014 Sıralaması	2015 Sıralaması	Gelişmekte Olan Ülkelerin
ABD	107	380	3	1	
Hong Kong, Çin	114	175	2	2	1
Çin	129	136	1	3	2
İrlanda	31	101	11	4	
Hollanda	52	73	8	5	
İsviçre	7	69	38	6	
Singapur	68	65	5	7	3
Brezilya	73	65	4	8	4
Kanada	59	49	6	9	
Hindistan	35	44	10	10	5
Fransa	15	43	20	11	
İngiltere	52	40	7	12	
Almanya	1	32	98	13	
Belçika	-9	31	189	14	
Meksika	26	30	13	15	6
Lüksemburg	12	25	23	16	
Avustralya	40	22	9	17	
İtalya	23	20	14	18	
Şili	21	20	17	19	7
Türkiye	12	17	22	20	8

Kaynak: YASED, Dünya yatırım raporu

Tablo 1.de gösterildiği gibi 2015 yılında Türkiye;

- Küresel çaptaki sıralamasını iki basamak yükselterek en çok DYY çeken 20. ekonomi olmuştur.

¹⁸ YASED Uluslararası Yatırımcılar Derneği, UNCTAD Dünya yatırım raporu, İstanbul: Haziran 2015, s.21.

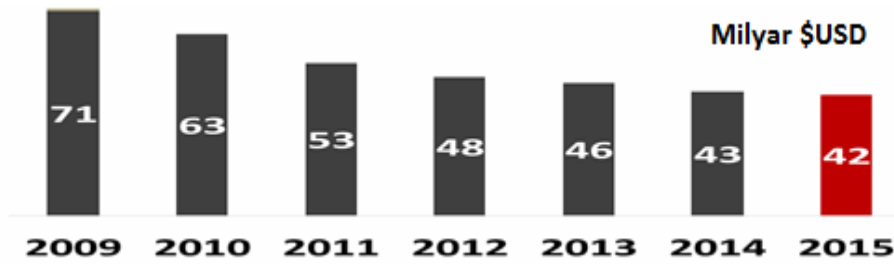
- Gelişmekte olan ekonomiler arasındaki sıralamasını dört basamak yükselterek en çok DYY çeken 8. gelişmekte olan ekonomi olmuştur.
- Gelişmekte olan Asya bölgesinde ise en çok DYY çeken 5. ekonomi olmuştur.

Tablo 2. Türkiye'nin DYY Girişlerindeki Payı

Türkiye'nin DYY Girişlerindeki Payı	Yüzde
Batı Asya İçindeki Pay	%38,97
Gelişmekte Olan Asya İçindeki Pay	%3,05
Gelişmekte Olan Ekonomiler İçindeki Pay	% 2,16
Dünya İçindeki Pay	%0,94

Kaynak: YASED, Dünya yatırım raporu

Şekil 2. Batı Asya Bölgesi'ne yönelik DYY

Kaynak: YASED, Dünya yatırım raporu

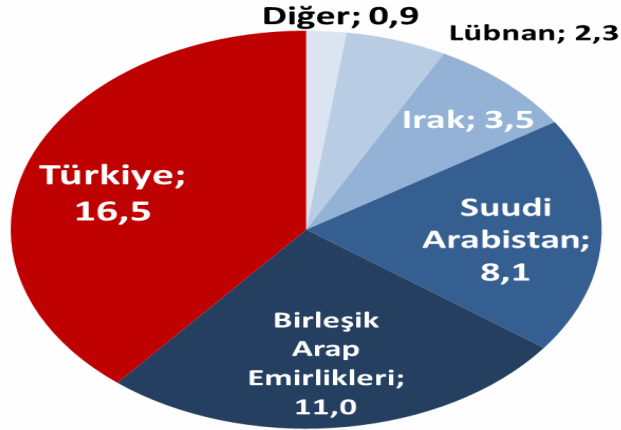
Şekil 2'de gösterildiği gibi Batı Asya Bölgesi'ne yönelik DYY son yedi yıldır sürekli azalmış, 2015 itibariyle bölge toplamı 42 milyar \$'a gerilemiştir. Bu gerilemede düşük petrol fiyatları ve belirsizlikler etkili olmuştur.

Batı Asya ülkeleri'ne yönelik DYY Şekil 3'de görüldüğü gibi Batı Asya bölgesine yönelik DYY girişlerinde en yüksek paya sahip ekonomi Türkiye olmuştur.¹⁹

2016 yılının Haziran ayı itibariyle yabancı sermayeli şirket sayısı 50.000 şirkete ulaşmıştır ve Doğrudan Yabancı Yatırım geliri 2015 yılındaki miktarı 16,8 milyar ABD dolar olmuştur.²⁰

¹⁹ YASED Uluslararası Yatırımcılar Derneği, a.g.r. , s.22.

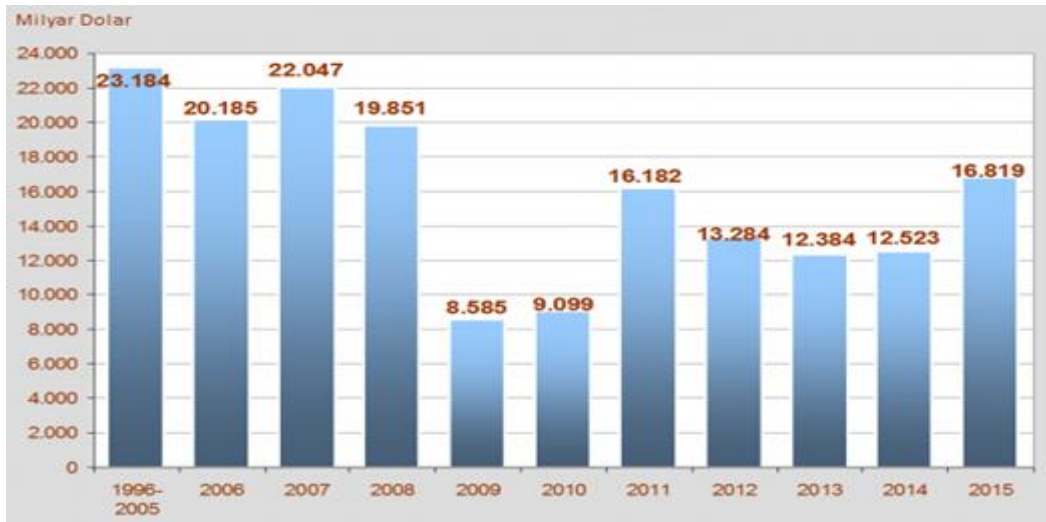
Şekil 3.Batı Asya Ülkeleri'ne yönelik DYY

Kaynak: YASED, Dünya yatırım raporu

Türkiye’de DYY miktarları, istenilen seviyelerde olmamasına rağmen 2008 yılının son aylarında ortaya çıkan ve Türkiye olmak üzere birçok ülkeyi olumsuz yönde etkileyen Küresel ekonomik krizden sonraki yıllara göre Türkiye’ye gelen yabancı yatırımların miktarı belli bir düşüştü sonra 2010’de artmaya başlamıştır. Aşağıda Grafik’te görüldüğü gibi 2015 yılında bir önceki yıla oranla yüzde 32 oranında bir artış kaydedildi (Şekil 4.).

Şekil 4.Türkiye’de DYY Miktarları (1996-2015 Dönemi)

Kaynak: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

²⁰ Türkiye’de Doğrudan Yabancı Yatırım (Erişim Tarihi:29.11.2016)

<http://www.invest.gov.tr/trTR/investmentguide/investorsguide/Pages/FDlinTurkey.aspx>

Son 10 yıla ait uluslararası yatırımların sektörel bazda dağılımı incelendiğinde, 43,6 milyar ABD Doları ile finans ve sigorta faaliyetleri sektörünün ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Finans-sigorta sektörünün ardından en fazla DYY çeken sektörler sırasıyla;

-İmalat : 29,5 milyar ABD Doları

-Enerji : 16 milyar ABD Doları

-Telekomünikasyon : 7,8 milyar ABD Doları

-Toptan ve perakende ticaret : 6,6 milyar ABD Doları olmuştur.

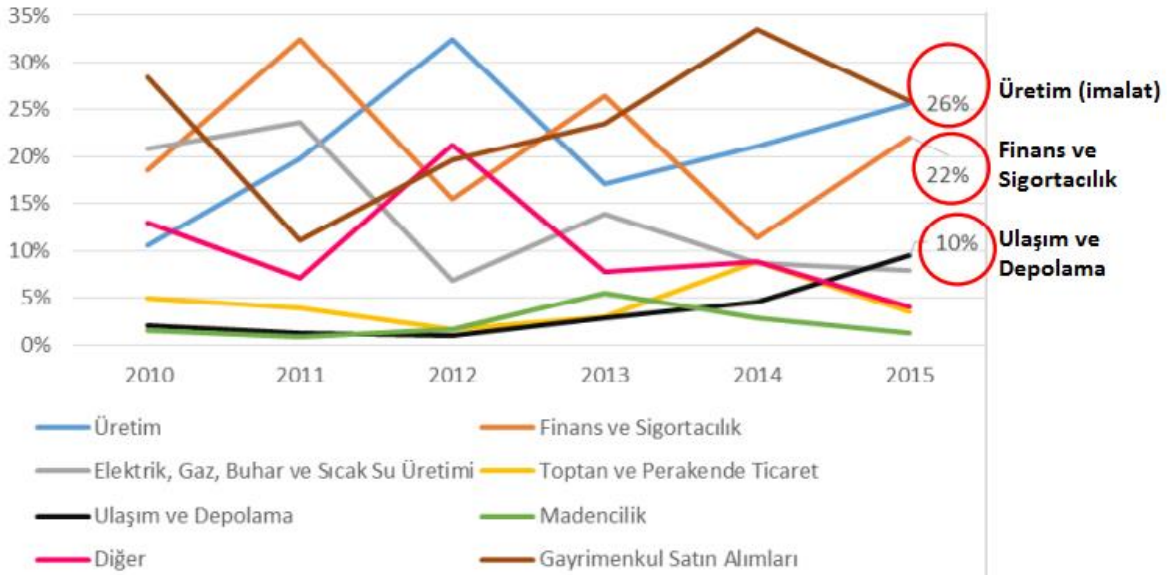
2015 yılında ise, Türkiye'deki uluslararası yatırımlar açısından ilk üç sektör;

-İmalat : 4,1 milyar ABD Doları

-Finans-Sigorta : 3,5 milyar ABD Doları

-Ulaştırma ve depolama : 1,5 milyar ABD Doları olmuştur (Şekil 5.).

Şekil 5. Türkiye'ye yönelik DYY Girişinin Kompozisyonu (2010-2015)

Kaynak: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

Uluslararası Yatırım Pozisyonu

Uluslararası yatırım pozisyonu, bir ülkedeki yerleşik kişilerin yurt dışında yerleşik kişilerden olan finansal alacakları ve ekonomide altın ve döviz şeklinde tutulan rezerv

varlıklar ile ülkede yerleşik kişilerin yurt dışında yerleşik kişilere olan finansal yükümlülükleri arasındaki ilişkiyi belli bir tarihteki stok değerleri itibariyle gösterir. Varlıklarla yükümlülükler arasındaki fark bize uluslararası net yatırım pozisyonunu verir. Bu pozisyon eksi işaret taşıyorsa açık, artı işaret taşıyorsa fazla var demektir. Uluslararası net yatırım pozisyonu açık veriyorsa bu yükümlülüklerin varlıklardan fazla olduğu anlamına gelir.²¹

Uluslararası Net Yatırım Pozisyonu = Varlıklar – Yükümlülükler

Varlıklar = Doğrudan Yatırımlar + Portföy Yatırımları + Diğer Yatırımlar + Rezerv Varlıklar

Yükümlülükler = Doğrudan Yatırımlar + Portföy Yatırımları + Diğer Yatırımlar

2016 yılının 3'üncü çeyreği Merkez Bankası verileri Tablo ... de yer almakta olup Türkiye'nin, 2016 yılının 3'üncü çeyreğinde 389,6 milyar Dolar net uluslararası yatırım pozisyonu açığı bulunmaktadır.

Tablo . Türkiye'nin uluslararası yatırım pozisyonu,2016 3. çeyrek

Varlıklar	Milyon
Doğrudan	37.386
Portföy	1.547
Diğer Yatırımlar	64.550
Rezerv Varlıklar	117.847
Yükümlülükler	Milyon
Doğrudan	147.183
Portföy	156.071
Diğer Yatırımlar	307.646

Kaynak:T.C. Merkez Bankası

²¹ Eğilmez,Mahfi; Uluslararası Yatırım Pozisyonu, <http://www.mahfiegilmez.com/2016/12/uluslararası-yatrm-pozisyonu.html>

Sonuç

Türkiye ekonomisi, son 10 yılda 2003 yılında çıkarılan 4875 sayılı yeni Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu'nunda olumlu etkisiyle büyük gelişmeler yaşamıştır. Bu kanunun getirdiği en önemli yenilik DYY'ında izin ve onay sistemi ortadan kaldırılarak yerine bilgilendirme sistemi getirilmiş olmasıdır. 4875 sayılı Yasa ile yabancı yatırımcının önünde bürokratik engeller azaltılmış, yabancı yatırımcılara yerli yatırımcı ile eşit muamele sağlanmış, parayı yurtdışına serbestçe transfer etme hakkı, milli veya milletlerarası tahkim ya da diğer uyuşmazlık çözüm yollarına başvurma hakkı ve bunlar gibi çeşitli haklar tanınmıştır. Bu düzenlemeler ile Türkiye'ye DYY girişinde son on yılda büyük oranda artış görülmüştür. 1996-2005 döneminde toplam 23,184 milyar dolar DYY girişi olurken 2006-2015 döneminde DYY girişi 6,5 kat artışla 150,959 milyar dolar olmuştur. Türkiye 2015 yılında Dünya'da en fazla DYY çeken 20. Ülke olmuştur. Gelişmekte olan ülkeler içinde 8. sıradadır.

Yine son on yıllık dönemde DYY'nın sektörel bazda dağılımı incelendiğinde, 43,6 milyar ABD Doları ile finans ve sigorta faaliyetleri sektörünün ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Finans-sigorta sektörünün ardından en fazla DYY çeken sektör imalat sanayi 29,5 milyar ABD Doları ve enerji sektörü 16 milyar ABD Doları ile gelmektedir. Türkiye'nin sanayileşmesinin önemi ve DYY'nın bu konuda olacak katkıları göz önüne alındığında Türkiye'nin imalat sanayiine DYY'nı arttırmak noktasında politikalar geliştirmesi gerektiği sonucu çıkmaktadır.

Türkiye'nin başta 15 Temmuz 2016 askeri darbe girişimi, Irak ve Suriye'deki savaş ve bu savaşların doğrudan ve dolaylı olumsuz etkileri, bölücü terörün ülkede istikrara verdiği zarar DYY'nı olumsuz etkileyen faktörlerdir. Bu sorunların çözüme kavuşması halinde DYY'nda büyük artışlar sağlanacağı ve uygulanacak doğru DYY politikaları ile Türkiye'nin sanayileşmesinde DYY'nın önemli katkıları olabileceği değerlendirilmektedir.

Kaynaklar

5523 Sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı kurulması Hakkında Kanun, Resmi Gazete, 4.7.2006, Sayı: 26218

Ekşi, N. (2015). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku* İstanbul: Beta Yayınevi.

Adıgüzel, M. (2015). *İş Dünyasının Ekosistemi*. Ankara : Orion Kitabevi.

Baykal, M. (2014). *Hukuksal ve Kurumsal Bağlamda Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımlar.* , İstanbul : On İki Levha Yayıncılık.

Blomström, M. (2001). The Economics of International Investment Incentives, , Stockholm School of Economics. Çevrimiçi (Erişim Tarih: 19.10.2016)

<https://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/2487874.pdf>

Eğilmez, Mahfi; Uluslararası Yatırım Pozisyonu,

<http://www.mahfiegilmez.com/2016/12/uluslararası-yatırım-pozisyonu.html>

Erdoğan, A. (2012). *Gelişmekte olan ülkelerde Doğrudan Yabancı sermaye Yatırımları ve Türkiye Örneği* (2.baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

İstanbul Sanayi Odası. (2002). *Uluslararası Doğrudan Yatırımlar ve Türkiye Durum tespiti ve stratejik Planı* . İstanbul : İSO Yayınları.

İzmir Ticaret Odası. (2002). *Küreselleşme Sürecinde Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Analizi* No:120. İzmir: İzmir Ticaret Odası yayınları.

Sayılğan, G. ve Şenol, C. (2010). *Dahilde İşleme Rejimi Ve Türk İşletmelerinin İhracatı Üzerine Etkiler*. Kayseri (S.35). : Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.

T.C. Ekonomi Bakanlığı. (2015). Uluslararası Doğrudan Yatırımlar 2015 Yılı Raporu, İstanbul: T.C. Ekonomi Bakanlığı yayınları.

Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım (Erişim Tarihi:29.11.2016)

<http://www.invest.gov.tr/trTR/investmentguide/investorguide/Pages/FDIinTurkey.aspx>

YASED Uluslararası Yatırımcılar Derneği. (Haziran 2015). UNCTAD Dünya yatırım raporu, İstanbul: YASED yayınları. Çevrimiçi (Erişim Tarihi:29.11.2016)
http://yased.org.tr/Files/unctad/2016/UNCTAD_2016_Dunya_Yatrm_Raporu_sunumu.pdf

Yılmaz, K. (2007). Türkiye için Doğrudan Yabancı Yatırım Stratejisine Doğru Rapor. İstanbul: Koç Üniversitesi Çevrimiçi (Erişim Tarihi:29.11.2016)
http://home.ku.edu.tr/~kyilmaz/papers/Y_Yased2007.pdf

Yılmaz, L. (2006). *4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu ve Getirdiği Yenilikler* (Cilt:1. S.10). İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.

YOİKK, Türkiye Tecrübe Paylaşım Programı: Yatırım Ortamı Reformları (Erişim Tarihi:19.10.2016) <http://www.yoikk.gov.tr/detay.cfm?MID=18>